

ISSN: 3060-4613

MAKTABGACHA
VA MAKTAB
TA'LIMI VAZIRLIGI

O'zbekiston
Milliy Pedagogika
Universiteti

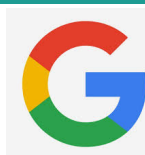
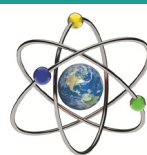
No8(3)
2026

- 13.00.00 Pedagogika fanlari
- 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
- 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
- 13.00.03 Maxsus pedagogika
- 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
- 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
- 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
- 13.00.07 Ta'limda menejment
- 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
- 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
- 07.00.00 Tarix fanlari
- 19.00.00 Psixologiya fanlari
- 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
- 02.00.00 Kimyo fanlari
- 03.00.00 Biologiya fanlari
- 09.00.00 Falsafa fanlari
- 10.00.00 Filologiya fanlari
- 11.00.00 Geografiya fanlari

M

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Pedagogika, psixologiya fanlariga ixtisoslashgan ilmiy jurnal

MAKTABGACHA VA MAKTAB TA'LIMI

Elektron nashr. 418 sahifa,
24-avgust, 2026-yil.

BOSH MUHARRIR:

Karimova E'zoza Gapirjanovna – O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vaziri

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Pedagogika fanlari doktori, professor

TAHRIRIYAT KENGASHI A'ZOLARI

Ibragimov X.I. – pedagogika fanlari doktori, akademik
Shoumarov G'.B. – psixologiya fanlari doktori, akademik
Qirg'izboyev A.K. – Tarix fanlari doktori, professor
Jamoldinova O.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Sharipov Sh.S. – pedagogika fanlari doktori, professor
Shermuhhammadov B.Sh. – pedagogika fanlari doktori, professor
Ma'murov B.B. – pedagogika fanlari doktori, professor
Madraximova F.R. – pedagogika fanlari doktori, professor
Kalonov M.B. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Nabiyev D.X. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Qo'ldoshev Q. M. – iqtisodiyot fanlari doktori, professor
Ikramxanova F.I. – filologiya fanlari doktori, professor
Ismagilova F.S. – psixologiya fanlari doktori, professor (Rossiya)
Stoyuxina N.Yu. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Rossiya)
Magauova A.S. – pedagogika fanlari doktori, professor (Qozog'iston)
Rejep O'zyurek – psixologiya fanlari doktori, professor (Turkiya)
Woosyu Cha – Koreya milliy ta'lim universiteti rektori (Koreya)
Polonnikov A.A. – psixologiya fanlari nomzodi, dotsent (Belarus)
Mizayeva F. O. – Pedagogika fanlari doktori, dotsent
Baybayeva M.X. – pedagogika fanlari doktori, professor
Muxsiyeva A.T. – pedagogika fanlari doktori, professor
Aliyev B. – falsafa fanlari doktori, professor
Abdullayeva N. Sh. – Pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
Doniyorov S. M. – "Yangi O'zbekiston" va "Pravda Vostoka" gazetalari tahririyati DM bosh muharriri, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan jurnalist, filologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
G'afurov D. O. – falsafa fanlari doktori (PhD)
Shomurodov R.T. – iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Mirzayeva F. O. – pedagogika fanlari doktori (DSc), dotsent
Jalilova S.X. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Bafayev M.M. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Usmonova D.I. – Samarqand iqtisodiyot va servis institute dotsenti
Saifnazarov I. – falsafa fanlari doktori, professor
Nematov Sh.E. – pedagogika fanlari nomzodi (PhD)
Tillashayxova X.A. – psixologiya fanlari nomzodi (PhD), dotsent
Yuldasheva F.I. – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Yuldasheva D.B. – filologiya fanlari bo'yicha falsafa (PhD) doktori, dotsent
Tangriyev A. T. – Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti kafedra professori
Ashurov R. R. – psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent
Panjiyev M. A. – Qashqadaryo viloyati Maktabgacha va maktab ta'limi boshqarmasi boshlig'ining birinchi o'rinbosari
Xudayberganov N. A. – Xorazm Ma'mun akademiyasi Tabiiy fanlar bo'limining katta ilmiy xodimi, biologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)
Vaxobov Anvar Abdusattor o'g'li – Pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori, dotsent

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz: O'zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta'limi vazirligi, O'zbekiston milliy pedagogika universiteti

EDITOR-IN-CHIEF:

Karimova E'zoza Gapirzhanovna – Minister of Perschool and School Education of the Republic of Uzbekistan

DEPUTY EDITOR-IN-CHIEF:

Ibragimova Gulsanam Ne'matovna – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

EDITORIAL BOARD MEMBERS:

Ibragimov X.I. – Doctor of Pedagogical Sciences, Academician

Shoumarov G'. B. – Doctor of Psychological Sciences, Academician

Qirg'izboyev A. K. – Doctor of Historical Sciences, Professor

Jamoldinova O.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Sharipov Sh.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Shermuhhammadov B.Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Ma'murov B.B. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Madraximova F.R. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Kalonov M.B. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Nabiyev D.X. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Koldoshev K. M. – Doctor of Economic Sciences, Professor

Ikramxanova F.I. – Doctor of Philological Sciences, Professor

Ismagilova F.S. – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Russia)

Stoyuxina N.Yu. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Russia)

Magauova A.S. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Kazakhstan)

Rejep O'zyurek – Doctor of Psychological Sciences, Professor (Turkey)

Wookyu Cha – President of the National University of Education, Korea (South Korea)

Polonnikov A.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor (Belarus)

Mizayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Baybayeva M.X. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Muxsiyeva A.T. – Doctor of Pedagogical Sciences, Professor

Aliyev B. – Doctor of philosophy, professor

Abdullayeva N. Sh. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor

Doniyorov S. M. – Editor-in-Chief of the DM Editorial Office of the newspapers “Yangi O'zbekiston” and “Pravda Vostoka”, Honored Journalist of the Republic of Uzbekistan, Doctor of Philosophy (PhD) in Philology, Associate Professor

Gafurov D. O. – Doctor of Philosophy (PhD)

Shomurodov R.T. – Candidate of Economic Sciences (PhD), Associate Professor

Mirzayeva F. O. – Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Associate Professor

Jalilova S.X. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Bafayev M.M. – Doctor of Philosophy in Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Usmonova D.I. – Associate Professor, Samarkand Institute of Economics and Service

Saifnazarov I. – Doctor of philosophy, professor

Nematov Sh.E. – Candidate of Pedagogical Sciences (PhD)

Tillashayxova X.A. – Candidate of Psychological Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva F.I. – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences (PhD), Associate Professor

Yuldasheva D.B. – Doctor of Philosophy (PhD) in Philological Sciences, Associate Professor

Tangriyev A.T. – is a professor of Tashkent State University of Economics

Ashurov R. R. – Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor

Panjiyev M. A. – First Deputy Head of the Department of Preschool and School Education of the Kashkadarya Region

Khudaiberganov N. A. – Senior Researcher of the Department of Natural Sciences of the Khorezm Mamun

Academy, Doctor of Philosophy (PhD) in Biological Sciences

Vakhobov Anvar Abdusattor oğlu – Doctor of Philosophy in Pedagogical Sciences, Associate Professor

“Maktabgacha va maktab ta'limi” jurnali O'zbekiston Respublikasi Oliy attestatsiya komissiyasining quyidagi qarorlariga asosan pedagogika va psixologiya fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD) hamda fan doktori (DSc) ilmiy darajasiga talabgorlarning dissertatsiyalaridagi asosiy ilmiy natijalarni chop etish uchun milliy ilmiy nashrlar ro'yxatiga kiritilgan:

Pedagogika fanlari bo'yicha: OAK Kengashi tavsiyasi (26.08.2024-y., №11-05-4381/01) asosida:

- Ekspert kengashi (29.10.2024-y., №10)
- Rayosat qarori (31.10.2024-y., №363/5)

Psixologiya fanlari bo'yicha: Toshkent davlat pedagogika universiteti murojaatiga asosan OAK tavsiyasi (24.04.2025-y., №11-05-2566/01):

- Ekspert kengashi (25.05.2025-y., №10)
- Rayosat qarori (08.05.2025-y., №370/5)

“Maktabgacha va maktab ta'limi”
jurnali

26.09.2023-yildan

O'zbekiston Respublikasi Prezidenti
Administratsiyasi huzuridagi Axborot
va ommaviy kommunikatsiyalar
agentligi tomonidan **№C-5669363**
reyestr raqami tartibi bo'yicha
ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: **№136361**

MUNDARIJA

Oliy badiiy-pedagogik ta'limda an'anaviy ustoz-shogird an'anasi va innovatsion klaster yondashuvi integratsiyasining metodologik asoslari	10
Sultonov Xaytboy Eraliyevich	
Ta'lim klasteri sharoitida bo'lajak fizika o'qituvchilarining kasbiy kompetensiyasini rivojlantirish metodikasi	14
Xudoyberdiyeva Yulduz Xayrullo qizi	
Ta'lim jarayonida raqamli platformalar va dasturiy ta'minotdan foydalanish pedagogik muammo sifatida....	19
Tengelbayeva Dinora Muratovna	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilarini ekologik ta'lim va tarbiyalashning muammo va yechimlari.....	25
Abduraxmonova Muqaddas Oblokulovna	
Axborotlashgan ta'lim muhitida telematika texnologiyalarining didaktik imkoniyatlari va ularning talaba shaxsini rivojlanishidagi o'rni.....	30
Botiraliyev Dildorbek Muzaffar o'g'li	
Mehnat migratsiyasi fenomeni va oila dialektikasining pedagogik aspektlari: translokallik sharoitida farzand tarbiyasi va "intelektual transfer" mediatsiyasi.....	34
K. B. Numanov	
Maktab rahbarlarini karyera pog'onalari asosida tayyorlash tizimini takomillashtirishning ilmiy-amaliy asoslari	38
Ismailov Abduvali Abdumalikovich	
CEFR B1 mezonlari asosida 10 va 11-sinf o'quvchilarining og'zaki nutqini rivojlantirishda ijodiy topshiriqlarni loyihalash metodikasi.....	45
Ergasheva Feruza Davlatali qizi	
Talabalarda raqamli toliqish darajasi va unga ta'sir etuvchi omillarning tahlili	48
Xamdanova Muazzamxon Xabibullo qizi	
Metakognitiv kompetentlikning pedagogik mohiyati va raqamli ta'lim muhitida uni rivojlantirishning nazariy asoslari	52
Mamatmurotova Muhlis Kamol qizi	
Maktabgacha ta'limdan boshlang'ich ta'limga o'tish davrida bolalarning kasbiy qiziqishlarini rivojlantirishning uzluksiz metodikasi	59
Otabayeva Muazzam Abdumajidovna	
Ishsiz ayollarda shaxsiylik va emotsional xususiyatlarni o'rganishning nazariy-metodologik asoslari	63
Jurayeva Shaxnoza Saatmuradovna	
Kasaba uyushmalari xodimlarida tashabbuskorlik va yetakchilik xususiyatlarini o'rganishning nazariy-metodologik asoslari	69
Sharipov Hayotjon Safarovich	
"Muqobil energiya manbalari" fanini mustaqil ta'lim asosida o'qitishning o'quv-metodik ta'minotini ishlab chiqish	75
Abduqahhorova Munajat Abdulxafiz qizi	
"Elektr ta'minoti" fanini o'qitishga mos yangi interfaol metod ishlab chiqish	79
Baratova Madinaxon Paxridinovna	
"Muqobil energiya manbalari" fanini o'qitish metodikasini kompetensiyaviy va raqamli yondashuvlar asosida takomillashtirish	83
Jumayeva Farzona Behzodjon qizi	
Oilada bolalarning emotsional rivojlanishining psixologik determinantlari	87
Nurmatova Muxayyo Abdumalikovna	
Bo'lajak boshlang'ich ta'lim o'qituvchilarini kasbiy-pedagogik tayyorlashda sun'iy intellekt vositalaridan foydalanish modelining samaradorligi.....	92
Xudayqulova Fazilat Bo'riyevna	

Махалля как гуманистическая воспитательная экосистема: социально-педагогические механизмы модернизации в новом Узбекистане	97
Фадлиева Амина Ильхамовна	
Talabalarda ijtimoiy mas'uliyat hissining psixologik mazmuni, tuzilishi va funksional xususiyatlari	102
Jumaniyozov Yunus Shodurdi o'g'li	
Adabiyot ta'limida immersiv texnologiyalardan foydalanishning nazariy-metodologik asoslari	112
Umarov Mirzohid Baxromjon o'g'li	
Raqamli ta'lim muhitida talabalarning tanqidiy fikrlash kompetensiyasini shakllantirishning pedagogik omillari	116
Xasanov Javohir Muxtorovich	
Boshlang'ich sinflarda ingliz tilini o'qitishda axborot texnologiyalari va hamkorlikdagi ta'lim texnologiyalaridan foydalanish	125
Malikova Madina Abduraxmon qizi	
Pedagogical and Methodological Possibilities for Developing Students' Critical Thinking Competence in Teaching English Based on the "Project-Based Learning" Approach	129
Berdiyeva Shakhnoza Kholmakhammatovna	
Chekka hisoblash texnologiyasi yordamida aqlli mehmonxonada real-vaqt kayfiyat aniqlash va IoT qurilmalarini avtomatik boshqarish tizimi: Smart mood	132
Choryorqulov G'iyos Husan o'g'li, Botirova Mashhura Tulqin qizi	
Developing Academic Writing Skills Through Digital Media Tools	137
Tog'ayeva Muattar Bahodir qizi	
Xotin-qizlarda emotsional defitsit va nikohdan tashqari munosabatlar o'rtasidagi bog'liqlikning ijtimoiy-psixologik xususiyatlari	144
Beknazarova Nigina Zarip qizi	
Sun'iy intellekt: madaniy vositachimi yoki madaniy "darvozabon"mi? chet tili o'qituvchilarini tayyorlash uchun tanqidiy nazariy asos	148
Jakbarova Nasibaxon Po'latjonovna	
Talabalarda impostor fenomeni shakllanishiga ta'sir etuvchi ijtimoiy-psixologik omillarning psixologik tadqiqotlarda o'rganilganlik holati	153
Kamilova Gulzoda	
Pedagogik innovatsiyalar va raqamli transformatsiya	157
Ahmedova Nilufar Farxodovna, Mamatqulova Dildora Farxodovna	
Inklyuziv ta'lim muhitida interfaol metodlar orqali o'quvchilarning kommunikativ ko'nikmalarini shakllantirish	161
Shukurullayeva Madina	
Jismoniy tarbiya va sport ta'lim muassasalarida hayot faoliyati xavfsizligini ta'minlashning pedagogik va me'yoriy-huquqiy asoslari	168
Ahmedov Akrom Abzalovich	
The Relationship Between Social Media Use for English Language Learning, Student Perceptions, and Learning Outcomes: Evidence from University Students in Uzbekistan	174
Akhad Akhmedov	
Tadbirkorlik faoliyatini tartibga solishning tashkiliy – iqtisodiy mexanizmlari (Namangan viloyati misolida) ..	177
Boyurayeva Mamura Uroyimovna	
Ko'p tarmoqli ixtisoslashtirilgan maktabgacha ta'lim tashkilotlari tarbiyalanuvchilarida ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantirish dolzarb muammo sifatida	183
Mirxaliqov Bobur Zikrilloevich	
Sharq va G'arb pedagogika tarixidagi ma'naviy tarbiya va axloqiy qadriyatlar	188
Qodirova Nigora Farhodovna	
Sport gimnastikasining sog'lom turmush tarzini shakllantirishdagi mexanizmlari va kompleks samaralari: tizimli adabiyotlar tahlili	193
Sharapov Atabek Gayrat uli	

“Mustaqil fikrlash”, “kompetensiya”, “kompetentlik”, “fikrlash kompetensiyasi” tushunchalarining pedagogik mazmuni	196
Kadirova Zarina Ilhomovna	
Tibbiy ingliz tili darslarida ko'p komponentli blended learning strategiyalarining qo'llanishi	202
Rashidova Nodira Xabibullayevna	
Boshlang'ich ta'limda o'quvchilarning sifat so'z turkumi bo'yicha lisoniy kompetensiyasini rivojlantirish jahon olimlari nigohida.....	205
Mamazoirova Jangil Xamdamovna	
Magistratura tadqiqot amaliyotining bo'lajak fizika o'qituvchilari kasbiy kompetensiyasini rivojlantirishdagi o'rni	209
Parmanov Jamshid Tag'aymurotovich	
Umumta'lim maktablari matematika to'garagida sferaning elementlarini o'rganish metodikasi	214
Jumayev Erkin Ergashevich, Omonov G'olibjon Tolibovich, Shaxnoza Xolmurodova Zoir qizi	
Boshlang'ich ta'lim jarayonida raqamli va interaktiv texnologiyalar vositasida o'quvchilarning vaqtni boshqarish kompetensiyalarini rivojlantirish.....	219
Norova Nargiza Xalmamat qizi	
Oliy o'quv yurtlarida amaliy mashg'ulotlar – bakalavr yo'nalishidagi matematiklarning kasbiy tayyorgarligini ta'minlovchi omil.....	224
Abduraxmonov Abdumo'min	
Bo'lajak muhandislarning kasbiy tayyorgarligini rivojlantirishda CDIO texnologiyasi va sanoat integratsiyasining samaradorligi	228
Baxronov Rustam Rajabovich	
O'smir o'quvchilarda ijodiy faollikni rivojlantirishning ijtimoiy-psixologik asoslarini o'rganish tarixi.....	231
Botirov Zoir Nuriddin o'g'li	
Husnixatga o'rgatish tamoyillari.....	235
Latipova Ma'rifat Salohiddin qizi, Muhammadaliyeva Xosiyatxon Xaydaraliyevna	
O'smirlarda suitsidal xavf bilan bog'liq tajovuzkorlik va psixologik determinantlarning kompleks diagnostikasi.....	240
Nahalboyeva Nigora Turdi qizi	
Raqamli muhitda yoshlar ijtimoiylashuvining psixologik xususiyatlari	245
Sangirova Nilufar Sayfidinovna	
O'smirlilik davrida psixologik o'zgarishlar: omillar, xususiyatlar va psixologik yondashuvlar	251
Usmonova Munira Sayfiddinovna	
Nutq buzilishlari mavjud bolalarning ijtimoiy moslashuvini rivojlantirishda psixologik intervensiyalar samaradorligi	256
Axmedova Munavvar Numanjanovna	
Tarix darslarida wordmint: o'quvchini faol ishtirokchiga aylantirishning innovatsion usuli	261
Eshankulova Ma'mura Davlatovna	
Zamonaviy fizikani oliy ta'limda o'qitishning konseptual-metodologik muammolari	265
Bekpo'latov Ulug'bek Rahmatulla o'g'li	
Menejment ta'limida ekonometrik tahlil natijalarini boshqaruv qarorlariga transformatsiya qilishning didaktik modeli	269
Bobonorova Qundizxan Quralbay qizi	
Zamonaviy psixologiya va pedagogikada shaxsga xos universal ta'limiy faoliyatlarining ahamiyati.....	273
Shomirzayeva Nargiza Sherali qizi	
Jismoniy tarbiya jarayonini individuallashtirishda raqamli monitoring texnologiyalaridan foydalanishning ilmiy-pedagogik asoslari	277
Axmedova Sarvinoz Azatovna	
Umumta'lim maktablari tarix darslarida immersiv texnologiyalarini qo'llash	282
Rasuljon Atamuratov	
Talaba-kurashchilarning mashg'ulot yuklamalarini individual me'yorlash va uning pedagogik asoslari	287
Davletova Ullijon Sapavoy qizi	

Talabalarida axborotni intensiv qabul qilish qobiliyatlarini rivojlantirishning ijtimoiy-pedagogik zarurati.....	290
Ergashev Bunyod Shokir o'g'li	
Umumta'lim maktablari o'qituvchilarida kasbiy deformatsiya (burnout)ni oldini olishning psixologik shart-sharoitlari	296
Mardiyeva Dilarom Sapparboyevna	
Turning Traditional Classrooms Upside Down: Main Principles of PBL (Project-Based Learning)	300
Hakimova Halimakhon Hamzayevna	
Ingliz tili o'qituvchilarini kasbiy tayyorlashda zamonaviy yondashuv	305
Norqulova M. B.	
Ta'lim tashkilotlarida innovatsion ta'lim muhitining pedagogik mohiyati va tarkibiy komponentlari	311
Nosirov Asliddin Sadriddinovich	
Maktabgacha ta'lim tashkilotlarida milliy qadriyatlar targ'ibotiga innovatsion yondashuv	316
Sh. Sh. Abdurasulova	
Terminologik kompetensiya bo'lajak shifokor kasbiy kompetentligining komponenti sifatida	320
Namazova Munavvar Oltibekovna	
Boshlang'ich ta'limda interfaol metodlar (FSMU, BBB, Klaster) vositasida ta'lim samaradorligini oshirish...	323
Abduvahobova Feruzabonu Kozim qizi	
Pedagogical Strategies for Integrating the Life and Literary Heritage of Ibrayim Yusupov Into Modern Education	326
Atajanova Gulsara Baxit qizi	
Boshlang'ich sinf o'quvchilarining o'quv motivatsiyasini shakllantirishda oila-maktab hamkorligining o'rni ..	329
Karimova Shoxsanam Islomxon qizi	
Using Model Essays to Develop IELTS Writing Task 2 Performance: An Evidence-Based Approach to Noticing, Analysis, Imitation and Independent Writing.....	333
Otakulova Dildora Hakimbek qizi	
Uzunlikka sakrovchi yengil atletikachilarni tayyorlashda zamonaviy pedagogik yondashuvlar.....	337
Ro'zimatova Shohista Boltaboy qizi	
Raqamli kommunikatsiya muhitida an'anaviy qadriyatlar transformatsiyasi: internet va ijtimoiy tarmoqlarning madaniy idrok hamda ijtimoiy me'yorlarga ta'siri	342
Shodiyev Jasur Xolmatjonovich	
Professional Competence of Specialists Working With Older Adults: Conceptual Requirements.....	349
Ikromova Sitara Akbarovna	
The Effect of Corpus-Based Learning on Psychology Students' Professional English Communication	353
Pulatova Durdona Ravshanovna	
Maktabgacha ta'lim muassasalari rahbarlarining boshqaruv kompetensiyasini takomillashtirishga oid jahon tajribalari tahlili.....	357
Djabbarov Farrux Tirkashevich	
Talabalarda vaqtni idrok qilish va boshqarishga qaratilgan nazariy-metodologik konsepsiyalar hamda tamoyillar tahlili	361
Solayev Og'abek Ilhombek o'g'li	
Tibbiy tayyorgarlik sifatini oshirish vositasi sifatida immersiv ta'lim muhitlari	367
Namazova Munavvar Oltibekovna	
Milliy kurash vositalari asosida bo'lajak jismoniy tarbiya o'qituvchilarining etnopedagogik kompetensiyasini shakllantirish modelini takomillashtirish	370
Jurayev Sayidmurat Safarovich	
"Uglevodlar" bo'limini o'qitishni axborot kommunikatsion texnologiyalar vositasida takomillashtirish metodikasi (umumiy o'rta ta'lim maktablari 10-sinflar o'quvchilari misolida).....	374
Rasulov Mirzobek Toxirovich	
"O'simliklar fiziologiyasi" fanining o'quv mazmunini STEAM yondashuvi asosida takomillashtirish metodikasi.....	382
Xoliqulova Gulchehra Alimardon qizi	

Литературный текст как пространство мышления: авторская методика интерпретационного обучения студентов в вузе	389
Жабборова Гулчихра Жобировна	
Развитие исследовательской компетентности будущих учителей истории посредством работы с художественно-историческими источниками	393
Равшан Хакимов	
Oilaviy muhit va ota-ona munosabatlarining o'smir qizlar yolg'izligiga ta'siri.....	397
Baratullayeva Dilnoza Xabibullo qizi	
Tabiiy fanlarni raqamli ta'lim muhitida o'qitishning metodik modeli va uning samaradorlik ko'rsatkichlari	401
Ismoilov Nodirbek Kodirjonovich	
Inklyuziv ta'lim sharoitida boshlang'ich sinf o'quvchilariga o'qish va yozishni o'rgatish metodikasini takomillashtirish yo'llari.....	408
Turg'unboyev Sirojiddin Faxriddinovich	
Masofaviy ta'lim jarayonida iqtisodiy fanlar mazmunini loyihalash	412
Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi	

MASOFAVIY TA'LIM JARAYONIDA IQTISODIY FANLAR MAZMUNINI LOYIHALASH

Hakimova Mushtariybonu Hamid qizi

Toshkent xalqaro moliyaviy boshqaruv va texnologiyalar universiteti
katta o'qituvchisi, mustaqil izlanuvchi

Annotatsiya: Mazkur maqolada masofaviy ta'lim sharoitida iqtisodiy yo'nalishdagi fanlar mazmunini ilmiy-pedagogik asosda loyihalash muammosi tahlil qilingan. Auditoriya mashg'ulotlari uchun mo'ljallangan o'quv mazmunini didaktik jihatdan qayta loyihalamasdan raqamli ta'lim muhitiga o'zgartirishsiz ko'chirishning samarasizligi ilmiy jihatdan asoslangan. ADDIE instruktsion dizayn modeli, kompetensiyaviy yondashuv va transaktsion masofa nazariyasi asosida iqtisodiy fanlar mazmunini bosqichma-bosqich loyihalashning konseptual modeli taklif etilgan. Mazkur model o'quv maqsadlari, ta'lim mazmuni, raqamli ta'lim resurslari, o'quv faoliyati va baholash jarayonlarini o'zaro uyg'unlashtirishga yo'naltirilgan. Pedagogik tajriba natijalari taklif etilgan modelni ta'lim jarayoniga tatbiq etish talabalarning nazariy bilimlari, amaliy ko'nikmalari va o'quv motivatsiyasi ko'rsatkichlarini sezilarli darajada oshirishini ko'rsatgan. Tadqiqot natijalaridan masofaviy ta'lim sharoitida iqtisodiy fanlar mazmunini loyihalash va o'quv-metodik ta'minotni takomillashtirishda foydalanish mumkin.

Kalit so'zlar: masofaviy ta'lim, iqtisodiy fanlar, ta'lim mazmunini loyihalash, ADDIE modeli, kompetensiyaviy yondashuv, o'quv-metodik majmua, LMS Moodle, raqamli kompetensiya, mikroo'qitish.

Abstract: This article examines the problem of designing the content of economic disciplines on a scientific and pedagogical basis in distance learning environments. It substantiates the ineffectiveness of mechanically transferring classroom-oriented learning content to a digital educational environment without appropriate didactic redesign. Based on the ADDIE instructional design model, the competency-based approach, and transactional distance theory, a conceptual model for the stage-by-stage design of economic course content is proposed. The model is aimed at ensuring alignment among learning objectives, educational content, digital learning resources, learning activities, and assessment processes. The results of the pedagogical experiment demonstrate that implementing the proposed model in the educational process significantly improves students' theoretical knowledge, practical skills, and learning motivation. The findings can be applied to the design of economic course content and the improvement of instructional and methodological support for distance learning.

Key words: distance learning, economic disciplines, educational content design, ADDIE model, competency-based approach, instructional and methodological support, LMS Moodle, digital competence, microlearning.

Аннотация: В статье анализируется проблема научно-педагогического проектирования содержания экономических дисциплин в условиях дистанционного обучения. Научно обоснована неэффективность механического переноса учебного содержания, предназначенного для аудиторных занятий, в цифровую образовательную среду без его соответствующего дидактического перепроектирования. На основе модели педагогического дизайна ADDIE, компетентностного подхода и теории транзакционной дистанции предложена концептуальная модель поэтапного проектирования содержания экономических дисциплин. Данная модель направлена на обеспечение взаимосвязи целей обучения, содержания образования, цифровых образовательных ресурсов, учебной деятельности и процессов оценивания. Результаты педагогического эксперимента показали, что внедрение предложенной модели в образовательный процесс способствует значительному повышению показателей теоретических знаний, практических навыков и учебной мотивации студентов. Результаты исследования могут быть использованы при проектировании содержания экономических дисциплин и совершенствовании учебно-методического обеспечения дистанционного обучения.

Ключевые слова: дистанционное обучение, экономические дисциплины, проектирование содержания образования, модель ADDIE, компетентностный подход, учебно-методический комплекс, LMS Moodle, цифровая компетентность, микрообучение.

KIRISH

Jamiyat hayotining barcha sohalarini raqamlashtirish sharoitida oliy ta'lim mazmuni va uni yetkazib berish shakllari tubdan o'zgarib bormoqda. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-son Farmoni bilan tasdiqlangan "Oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasi"da ta'lim jarayoniga raqamli texnologiyalar va zamonaviy o'qitish usullarini keng joriy etish, masofaviy ta'lim shakllarini rivojlantirish ustuvor vazifalardan biri sifatida belgilangan^[1]. Bu esa o'quv mazmunini raqamli ta'lim muhitiga mos ravishda qayta loyihalash zaruratini yuzaga keltiradi.

Iqtisodiy fanlar mazmunini loyihalash o'ziga xos qiyinchiliklarga ega.

Birinchidan, ushbu fanlar mavhum tushunchalar va modellarga, jumladan, talab va taklif, marjinal foyda, makroiqtisodiy muvozanat kabi tushuncha va modellarga boy bo'lib, ularni vizuallashtirilmagan matn orqali masofadan o'zlashtirish qiyin.

Ikkinchidan, iqtisodiy ma'lumotlar tez o'zgaradi, shu sababli statik darsliklarda keltirilgan ma'lumotlar qisqa muddat ichida eskirishi mumkin.

Uchinchidan, iqtisodchilarni tayyorlash keyslar bilan ishlash, hisob-kitoblarni amalga oshirish va qaror qabul qilish kabi amaliy ko'nikmalarni shakllantirishni talab qiladi. Shu bois iqtisodiy fanlar mazmunini masofaviy ta'lim muhiti uchun maxsus loyihalash dolzarb ilmiy-metodik vazifa hisoblanadi.

Tadqiqotning maqsadi masofaviy ta'lim jarayonida iqtisodiy fanlar mazmunini ilmiy asoslangan va bosqichma-bosqich tarzda loyihalash modelini ishlab chiqish hamda uning samaradorligini pedagogik tajriba asosida aniqlashdan iborat.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Amaliyotda ko'p hollarda masofaviy o'qitish auditoriya mashg'ulotlari uchun yaratilgan materiallarni, ya'ni ma'ruza matni yoki taqdimotlarni o'zgarishsiz elektron platformaga joylashtirish bilan cheklanmoqda. Biroq masofaviy ta'lim an'anaviy ta'limdan moslashuvchanlik, modullilik, keng qamrovlilik va iqtisodiy tejamkorlik kabi xususiyatlari bilan tubdan farqlanadi. Shu bois uning didaktik ta'minoti ham alohida tamoyillar asosida ishlab chiqilishi lozim^[4].

M. Mur tomonidan asoslangan transaksion masofa nazariyasiga ko'ra, o'qituvchi va talaba o'rtasidagi jismoniy ajralganlik psixologik-kommunikativ masofani yuzaga keltiradi. Ushbu masofani o'quv mazmunini puxta tuzilmashtirish va o'zaro aloqani kuchaytirish orqali qisqartirish mumkin^[3].

Mazmunni loyihalashning metodologik asosi sifatida R. Branch tomonidan bayon etilgan ADDIE instruksion dizayn modeli (Tahlil, Loyihalash, Ishlab chiqish, Joriy etish, Baholash) tanlandi^[2]. Mazmunni o'quv maqsadlari bilan bog'lashda R. Gagnening o'qitish hodisalari^[8] hamda B. Blum taksonomiyasi^[11] tayanch sifatida olindi.

Raqamli muhitda o'zaro aloqani tashkil etishda G. Salmonning "e-tivity" bosqichli modeli^[10] va G. Siemensning konnektivizm nazariyasi^[9] e'tiborga olindi. Mazmun B. Xanning elektron ta'limni boshqarishning sakkiz o'lchovli ramkasi nuqtayi nazaridan ham baholandi^[5].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Mazkur tadqiqotda aralash metodologik yondashuv qo'llanildi. Tadqiqot jarayonida talabalarning virtual ta'lim platformalaridagi muloqot faolligini aniqlash maqsadida so'rovnoma, kuzatish va kontent-tahlil usullaridan foydalanildi. So'rovnoma savollari talabalarning sinxron va asinxron muloqotdagi ishtiroki, fikr bildirish faolligi hamda muloqotdan qoniqish darajasini aniqlashga qaratildi. Olingan ma'lumotlar statistik usullar yordamida tahlil qilindi va sifat jihatidan umumlashtirildi.

Tadqiqotda nazariy va empirik metodlar majmuasidan foydalanildi: ilmiy-pedagogik adabiyotlarni qiyosiy tahlil qilish, modellash, pedagogik kuzatish, anketa-so'rovnoma, pedagogik tajriba hamda olingan natijalarni statistik qayta ishlash.

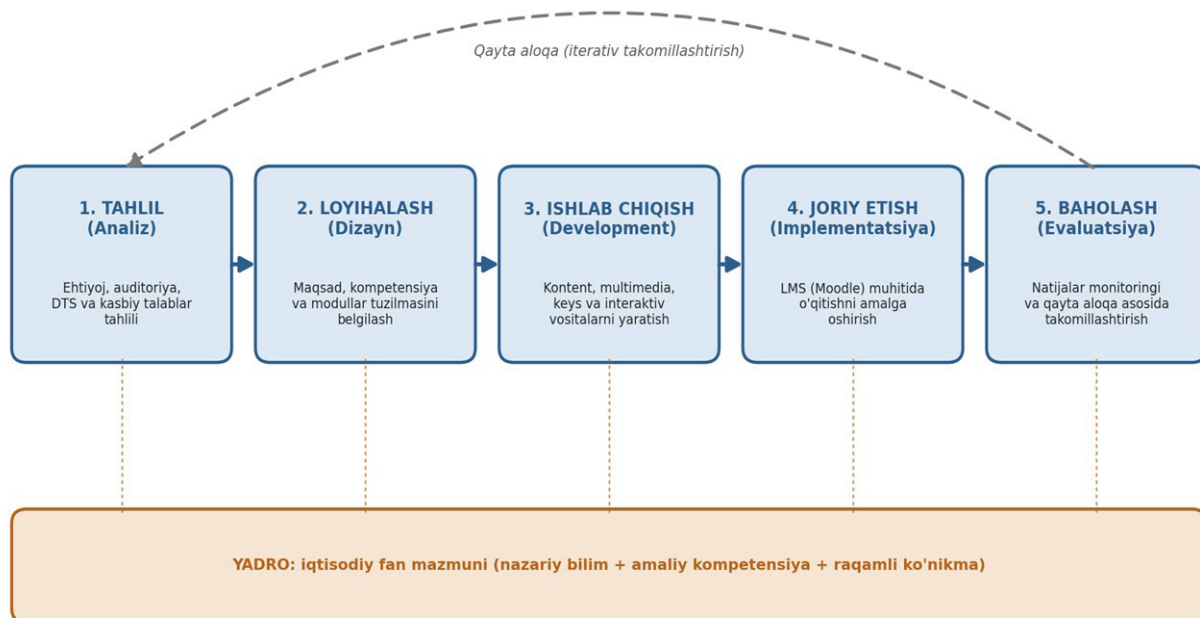
Pedagogik tajriba bir oliy ta'lim muassasasining iqtisodiyot yo'nalishi talabalari ishtirokida bir semestr davomida "Mikroiqtisodiyot" fani misolida o'tkazildi. Ishtirokchilar boshlang'ich tayyorgarlik darajasi bo'yicha tenglashtirilgan ikki guruhga, ya'ni nazorat guruhiga (an'anaviy raqamli mazmun) va tajriba guruhiga (taklif etilgan model asosida loyihalangan mazmun) ajratildi. O'lchov vositalari sifatida nazariy bilimlarni tekshiruvchi test, amaliy ko'nikmalarni baholovchi reyting jadvali (rubrika) hamda o'quv motivatsiyasini aniqlovchi anketadan foydalanildi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Tadqiqot natijasida masofaviy ta'lim sharoitida iqtisodiy fanlar mazmunini loyihalashning bosqichli konseps-

tual modeli ishlab chiqildi (1-rasm). Modelning yadrosini iqtisodiy fan mazmuni, ya'ni nazariy bilimlar, amaliy kompetensiyalar va raqamli ko'nikmalarning o'zaro uyg'unligi tashkil etadi. Modelning har bir bosqichi ushbu yadroni izchil boyitish va belgilangan ta'lim natijalariga erishishga yo'naltirilgan. Model iterativ xususiyatga ega bo'lib, baholash bosqichida olingan qayta aloqa keyingi sikllarda ta'lim mazmunini takomillashtirishga xizmat qiladi.

1-rasm: Masofaviy ta'limda iqtisodiy fanlar mazmunini loyihalashning bosqichli (ADDIE asosidagi) modeli

Model quyidagi didaktik prinsiplarga tayanadi:

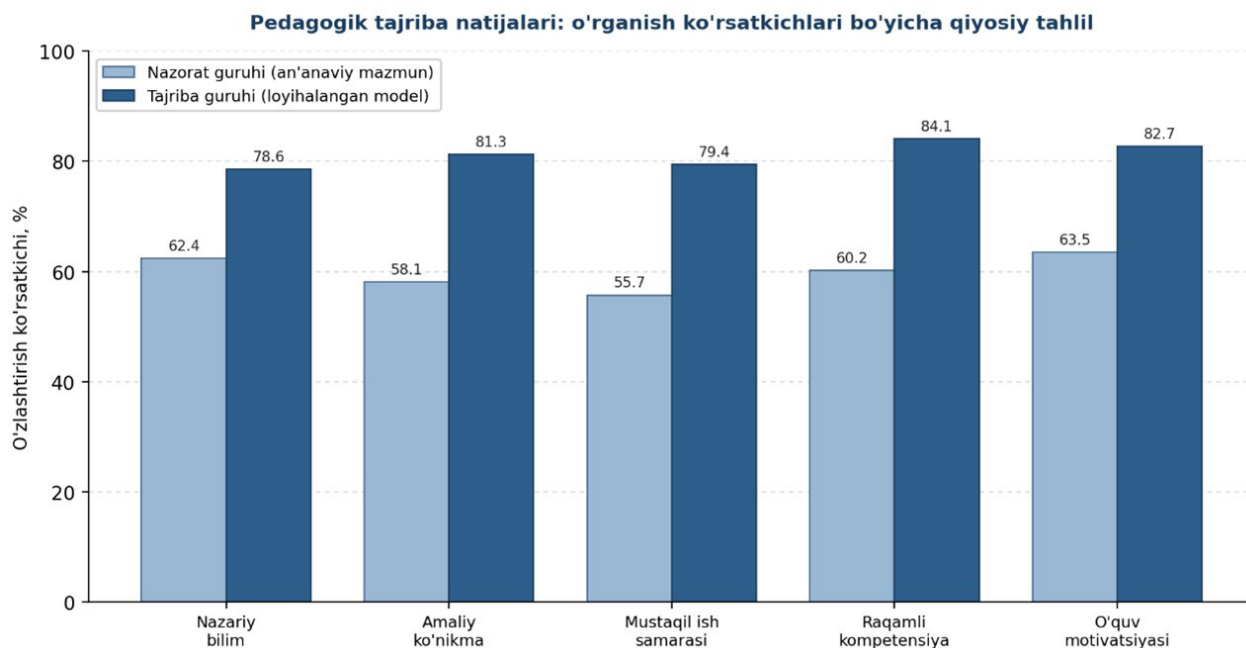
- ta'lim mazmunini modullilik asosida mustaqil o'rganiladigan birliklarga ajratish;
- har bir modulni mikrobloklarga bo'lish (mikroo'qitish);
- nazariy bilimlarni real iqtisodiy ma'lumotlar va keyslar bilan bog'lash;
- bosqichli formativ baholashni ta'minlash;
- sinxron va asinxron o'zaro aloqani uyg'unlashtirish.

Loyihalangan mazmun bilan an'anaviy auditoriya ta'limi uchun mo'ljallangan mazmun o'rtasidagi asosiy farqlar 1-jadvalda qiyosiy tahlil qilingan.

1-jadval: Iqtisodiy fan mazmunini loyihalashning qiyosiy tahlili

Loyihalash mezon	An'anaviy (auditoriya) mazmuni	Masofaviy ta'limga loyihalangan mazmun
Tuzilma	Chiziqli, ma'ruza ketma-ketligiga bog'liq	Modulli, mustaqil o'rganiladigan birliklarga ajratilgan
Bayon birligi	45–80 daqiqalik yaxlit ma'ruza	8–15 daqiqalik mikrobloklar (microlearning)
Iqtisodiy ma'lumot	Darslikdagi statik raqamlar	Dinamik statistika, real vaqtdagi ma'lumot bazalari
Amaliy komponent	Auditoriyadagi mashqlar	Interaktiv keys, simulyatsiya va virtual masala
O'zaro aloqa	Bevosita, sinxron muloqot	Aralash (sinxron + asinxron) muloqot, forum va chat
Nazorat	Yakuniy yozma imtihon	Bosqichli, avtomatlashtirilgan formativ baholash
Baholash mezon	Bilimni eslab qolish	Kompetensiya va amaliy qo'llash qobiliyati

Pedagogik tajriba yakunida nazorat va tajriba guruhlarining natijalari beshta asosiy ko'rsatkich bo'yicha qiyosiy tahlil qilindi (2-rasm). Tajriba guruhida barcha ko'rsatkichlar nazorat guruhiga nisbatan yuqori natijalarni qayd etdi. Xususan, nazariy bilim ko'rsatkichi 62,4 foizdan 78,6 foizgacha, amaliy ko'nikma 58,1 foizdan 81,3 foizgacha, mustaqil ish samaradorligi 55,7 foizdan 79,4 foizgacha, raqamli kompetensiya 60,2 foizdan 84,1 foizgacha hamda o'quv motivatsiyasi 63,5 foizdan 82,7 foizgacha oshdi.

2-rasm: Nazorat va tajriba guruhlarini natijalarining qiyosiy tahlili (o'zlashtirish, %)

Eng katta o'sish amaliy ko'nikma (+23,2%) va raqamli kompetensiya (+23,9%) ko'rsatkichlari bo'yicha qayd etildi. Bu natija loyihalangan mazmunda keyslar, simulyatsiyalar va interaktiv topshiriqlarga keng o'rin berilgani bilan izohlanadi. Olingan farqlarning tasodifiy emasligi statistik jihatdan tasdiqlandi ($p < 0,05$).

Tajriba natijalari masofaviy ta'limda o'quv mazmunini raqamli muhitga passiv ko'chirish emas, balki uni maqsadli ravishda qayta loyihalash hal qiluvchi ahamiyatga ega ekanligini ko'rsatadi. Ushbu xulosa T. Anderson va A. Bates ishlarida bayon etilgan raqamli ta'lim sifati, avvalo, pedagogik dizayn sifati bilan belgilanishi haqidagi ilmiy qarashlarga mos keladi [6; 7]. Mazmunni modullar va mikrobloklarga ajratish talabning kognitiv yukini boshqarish hamda mustaqil o'rganish trayektoriyasini shakllantirish imkonini beradi.

Iqtisodiy fanlar kontekstida nazariy bilimlarni dinamik statistik ma'lumotlar va real keyslar bilan bog'lash B. Xanning elektron ta'limni boshqarish ramkasidagi mazmuniy va pedagogik o'lchovlarni mustahkamlaydi [5]. G. Salmon modeliga muvofiq tashkil etilgan forumlar va guruhli muhokamalar transaksion masofani qisqartirib, o'quv motivatsiyasining oshishiga hissa qo'shadi [3; 10]. Shu bilan birga, raqamli kompetensiya ko'rsatkichining yuqori darajada o'sishi konnektivizm g'oyalariga muvofiq ravishda talabalarning raqamli muhit va manbalar bilan ishlash ko'nikmalari mazmun loyahasiga integratsiya qilinganligi bilan izohlanadi [9].

Tadqiqotning muayyan cheklavlari mavjud. Natijalar bitta fan va cheklangan tanlama doirasida olinganligi sababli ularni umumlashtirishda ehtiyotkorlik talab etiladi. Kelgusi tadqiqotlarda mazkur modelni boshqa iqtisodiy fanlarga tatbiq etish, uni sun'iy intellekt asosidagi moslashuvchan (adaptiv) kontent bilan boyitish hamda modelning uzoq muddatli ta'sirini o'rganish maqsadga muvofiqdir.

XULOSA VA TAKLIFLAR

O'tkazilgan tadqiqot natijalari asosida quyidagi xulosalarga kelindi:

1. Masofaviy ta'lim sharoitida iqtisodiy fanlar mazmuni auditoriya mashg'ulotlari uchun mo'ljallangan materiallarni raqamli muhitga oddiy ko'chirish yo'li bilan emas, balki ADDIE modeli va kompetensiyaviy yondashuv asosida maxsus loyihalash lozim.
2. Taklif etilgan bosqichli model ta'lim mazmunini modullilik, mikroo'qitish, real iqtisodiy keyslar va bosqichli formativ baholash prinsiplari asosida tizimlashtirish imkonini beradi.
3. Pedagogik tajriba natijalari loyihalangan mazmun talabalarning nazariy bilimlari, amaliy ko'nikmalari, mustaqil ish samaradorligi, raqamli kompetensiyasi va o'quv motivatsiyasi ko'rsatkichlarini statistik jihatdan ishonchli darajada oshirishini ko'rsatdi ($p < 0,05$).
4. Iqtisodiy fanlar bo'yicha o'quv-metodik majmualarni ishlab chiqish va masofaviy ta'lim jarayonini takomillashtirishda mazkur modelni amaliy-uslubiy asos sifatida tavsiya etish mumkin.

Foydalanilgan adabiyotlar ro'yxati:

1. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 8-oktabrdagi PF-5847-son Farmoni "O'zbekiston Respublikasi oliy ta'lim tizimini 2030-yilgacha rivojlantirish konsepsiyasini tasdiqlash to'g'risida". – Toshkent, 2019. – URL: <https://lex.uz/uz/docs/-4545884>
2. Branch R.M. Instructional Design: The ADDIE Approach. – New York: Springer, 2009. – 203 p.
3. Moore M.G., Kearsley G. Distance Education: A Systems View of Online Learning. 3rd ed. – Belmont: Wadsworth Cengage Learning, 2012. – 361 p.
4. Polat E.S., Bukharkina M.Yu., Moiseeva M.V. Teoriya i praktika distantsionnogo obucheniya. – Moskva: Akademiya, 2006. – 416 s.
5. Khan B.H. Managing E-Learning: Design, Delivery, Implementation and Evaluation. – Hershey: Information Science Publishing, 2005. – 424 p.
6. Anderson T. (ed.) The Theory and Practice of Online Learning. 2nd ed. – Edmonton: Athabasca University Press, 2008. – 472 p.
7. Bates A.W. Teaching in a Digital Age: Guidelines for Designing Teaching and Learning. – Vancouver: BCcampus, 2015.
8. Gagné R.M., Wager W.W., Golas K.C., Keller J.M. Principles of Instructional Design. 5th ed. – Belmont: Wadsworth, 2005. – 384 p.
9. Siemens G. Connectivism: A Learning Theory for the Digital Age // International Journal of Instructional Technology and Distance Learning. – 2005. – Vol. 2, No. 1. – P. 3–10.
10. Salmon G. E-tivities: The Key to Active Online Learning. 2nd ed. – London: Routledge, 2013. – 240 p.
11. Bloom B.S. (ed.) Taxonomy of Educational Objectives: The Classification of Educational Goals. – New York: David McKay, 1956. – 207 p.

-
- 13.00.00 Pedagogika fanlari
 - 13.00.01 Pedagogika nazariyasi. Pedagogik ta'limotlar tarixi
 - 13.00.02 Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (sohalar bo'yicha)
 - 13.00.03 Maxsus pedagogika
 - 13.00.04 Jismoniy tarbiya va sport mashg'ulotlari nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.05 Kasb-hunar ta'limi nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.06 Elektron ta'lim nazariyasi va metodikasi (ta'lim sohaları va bosqichlari bo'yicha)
 - 13.00.07 Ta'limda menejment
 - 13.00.08 Maktabgacha ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
 - 13.00.09 Ijtimoiy pedagogika
 - 07.00.00 Tarix fanlari
 - 19.00.00 Psixologiya fanlari
 - 01.00.00 Fizika-matematika fanlari
 - 02.00.00 Kimyo fanlari
 - 03.00.00 Biologiya fanlari
 - 09.00.00 Falsafa fanlari
 - 10.00.00 Filologiya fanlari
 - 11.00.00 Geografiya fanlari

AKTABGACHA VA AKTAB TA'LIMI

Mas'ul muharrir: Ramzidin Ashurov

Ingliz tili muharriri: Murod Xoliyorov

Musahhih: Alibek Zokirov

Sahifalovchi va dizayner: Iskandar Islomov

2026. №8(3)

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelamasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Maktabgacha va maktab ta'limi" jurnali 26.09.2023-yildan O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan №C-5669363 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.
Litsenziya raqami: № 136361.

Manzilimiz: Toshkent shahar, Yunusobod tumani
19-mavze, 17-uy.